

Liūdnai pagarsėjusios Hangerfordo žudynės tapo pirmuoju stambesniu mano, kaip teismo medicinos patologo, darbu, lyg tyčia tekusiu pačioje karjeros pradžioje. Tada buvau jaunas ir entuziastingas, o reikiamos kvalifikacijos siekiau daug metų. Daugybę metų mokiausi siauros specializacijos – ji išėjo toli už įprastinių anatomijos ir patologijos studijų ribų. Turiu pripažinti: valandų valandas per mikroskopą spoksoti į vos įžvelgiamus ląstelių pokyčius man buvo įgrisę tiek, kad jau ruošiausi viską mesti. Įkvėpimo neretai tekdavo ieškoti savo teismo medicinos mentorius dr. Rufuso Cromptono kabinete. Šis leisdavo man skaityti savo bylas ir žiūrinėti jo nagrinėjamų atvejų nuotraukas, tad kartais įsijautęs užsisėdėdavau pas jį iki išnaktų. Per tą laiką ir prisimindavau, dėl ko visa tai darau.

Galiausiai įgijau reikiamą kvalifikaciją. Netrukus įsidarbinau Gajaus ligoninės teismo medicinos skyriuje po garsiausio to meto Jungtinės Karalystės patologo dr. Iaino Westo sparneliu.

Tais laikais, XX a. 9-ojo dešimtmečio pabaigoje, patologai buvo prilyginami aukštesniesiems policijos pareigūnams ir puikavosi daug geriančių ir riebiai kalbančių alfa patinų įvaizdžiu. Dirbusieji taip reikalingą ir toli gražu ne kiekvienam pakeliamą darbą vaikščiodavo itin išdidžiai – Iainas taip ir darė. Jis buvo charizmatiškas žmogus, puikus patologas, o ant liudytojų pakyls virsdavo tikru buliumi, nebijojusiu suremti ragų su advokatais. Jis mokėjo gerti, vilioti moteris, o įdomių jo pasakojimų barų lankytojai klausydavosi net išsižioję. Nors šiaip buvau gana drovus, jau kone įtikėjau tapęs visuomenėje gerbiamu žmogumi – kol nesupratau tapęs Iaino Joneliu kvaileliu. Jis it kokia žvaigždė reikšdavosi Londono baruose, o aš stovėdavau su jį dievinančiais klausytojais Iaino šešėlyje, retai kada išdrįsdamas įterpti savo trigrašį; o gal tiesiog nesugalvodavau, ką čia gero pasakius, ir sumąstydavau jau gerokai po laiko.

Iainas buvo skyriaus vadovas, tad, aišku, ir geriausias specialistas. Hangerfordo žudynės tapo garsia nacionaline katastrofa ir asmenine to miestuko gyventojų tragedija, ypač tiesiogiai jos paliestų šeimų. Įprastinėmis aplinkybėmis į tokį įvykį būtų išskubėjęs pats viršininkas Iainas, bet tada buvo rugpjūčio vidury, jis atostogavo, tad į iškvietimą išvykau aš.

Po darbo važiuojant namo supypsėjo pranešimų gaviklis. Dabar sunku įsivaizduoti, kad kažkada mobiliųjų telefonų nebuvo, tačiau 1987 m. apie tai, kad turiu kuo skubiau perskambinti, man pranešdavo tik pranešimo gaviklio signalas. Įjungiau radiją – gal per jį išgirsiu kokių karštų naujienų? Taip ir buvo.

Per vieną menkai žinomą Berkšyro miestelį, kurio nebuvo nei matęs, nei girdėjęs, prasitūpė ginkluotas užpuolikas. Jis žudė visus iš eilės, pradėdamas nuo *Savernake* miško ir judėdamas link Hangerfordo miestelio centro. Čia įbėgo į mokyklos pastatą, kuriame jį apsupo policija. Policininkai įkalbinėjo jį pasiduoti. Reporterių teigimu, jis galėjo nušauti apie dešimt žmonių, tačiau mieste buvo paskelbta savotiška komendanto valanda, tad tikslaus skaičiaus sužinoti

nebuvo kaip.

Parvažiavau namo – tuo metu gyvenau dailiame namelyje Saryje. Buvau laimingai vedęs, turėjome auklę, sode žaidė du maži vaikučiai – tai kaip diena ir naktis skyrėsi nuo tų namų, kuriuose lankydavausi dėl įvykdytų žmogžudysčių. Žinojau, kad tądien žmona Jenė veikiausiai dar nebus grįžusi, nes buvo išvažiavus į mokslus.

Įėjau per priekines duris, paleidau auklę ir nudrožiau tiesiai prie telefono. Sužinojau pačią naujausią informaciją ir su policijos pareigūnais bei tyrėjais aptariau, ar man šįvakar reikia atvažiuoti į Hangerfordą. Jie sakė, kad reikia. Prižadėjau išvykti, kai tik grįš žmona.

Įsijungiau radiją ir ruošdamas vaikams arbatą klausiausi paskutinių Hangerfordo naujienų. Tada juos numaudžiau, paskaičiau pasaką ir suguldžiau į lovas.

– Saldžių sapnų, – palinkėjau kaip visada.

Buvau rūpestingas tėvas ir pirmiausia galvojau apie vaikus; bet kartu buvau ir teismo medicinos ekspertas, tad man knietėjo šokti į mašiną ir išvysti, kas vyksta stambiausioje per mano trumpą profesinę karjerą byloje. Jenei įžengus į namus, teismo medicinos ekspertas galutinai paėmė viršų. Atsisveikindamas pabučiavau žmoną ir išbėgau pro duris.

Kriminalistai nurodė 14-ajame išvažiavime išsukti iš M4 magistralės ir šalikelėje sulaukti policijos palydos. Netrukus pasirodė policijos automobilis, ir į mane sužiuro du rūstūs veidai. Sveikintis niekas nė nesiruošė.

– Dr. Shepherdas? – paklausė.

Linktelėjau.

– Sekite paskui mus.

Aišku, visą kelią klausiausi radijo ir jau žinojau, kad žudikas nebegyvas. Tai buvo 27-erių Michaelas Ryanas, kuris dėl niekam nesuprantamų priežasčių prasiautė pro Hangerfordą ginkluotas dviem pusiau automatiniais šautuvais ir *Beretta* pistoletu. Jis jau buvo nebegyvas – arba nusišovė pats, arba jam padėjo snaiperis. Žurnalistų į miestą neleido, sužeistuosius nuvežė į ligoninę, o gyventojai užsirakinę sėdėjo namuose, tad mieste buvo matyti tik policija ir lavonai.

Pravažiavus policijos kordoną, toliau paskui labai lėtai važiuojančią policijos mašiną sekiau šurpiai tuščiomis miesto gatvėmis. Ilgi paskutiniai vasaros saulėlydžio spinduliai vaiduoklišką miestą užliejo švelnia šilta šviesa. Visi, kas gyvas, tūnojo namuose, tačiau languose nesimatė nė gyvos dvasios. Nevažiavo jokia mašina – tik mūsiškės. Nesulojo nė vienas šuo, o gėlių lysvėmis nepratipeno nė viena katė. Tylėjo net paukščiai.

Sukinėdamiesi priemiesčiais pravažiavome šalikelėje pakrypusį raudoną *Renault*. Ant vairo gulėjo užgriuvęs moters kūnas. Įvažiavus į pietinę miesto dalį, kairėje išvydau smilkstančius Ryano namo griuvėsius. Kelias buvo užtvirtas. Patrulinio automobilio sėdynėje gulėjo policijos pareigūno kūnas be gyvybės ženklų. Automobilis buvo suvarpytas kulku. Į jį buvo atsitrenkusi mėlyna *Toyota*, joje irgi tįsojo negyvas vairuotojas.

Prie kiemo vartelių kraujo klane gulėjo vidutinio amžiaus vyriškis. Ant kelio kniūbsčia tįsojo negyva pagyvenusi moteris. Pagal žinių pranešimus supratau, kad ji bus Ryano motina. Moteris gulėjo prie savo smilkstančio namo. Toliau ant šaligatvio gulėjo vyriškis su šuns pavadėliu rankoje. Jau beveik sutemo, ir tą rugpjūčio vakarą iš vienos pusės kasdieniu gyvenimu alsuojančios gatvės, o iš kitos atsitiktinai nužudyti žmonės atrodė kone nerealiai. Anglijoje nieko panašaus dar nebuvo.

Sustojome prie policijos nuovados. Trinktelėjo mano, paskui policijos automobilio durys, ir Hangerfordą vėl apgaubė, ne, prislėgė tylą. Panašią po košmaro stojusią tylą išgirsiu tik po kelerių metų. Paprastai žmogžudystės vietoje kaip tik būna daug sujudimo: siuva uniformuoti pareigūnai, detektyvai, kriminalistai – žmonės šiurena popieriais, fotografuoja, kalba telefonu, saugo duris. O po tos dienos įvykių Hangerfordas sustingo it kūnas po mirties.

Policijos nuovada labiau panėšėjo į policijos namą: joje vyko remontas, ant grindų mėtėsi gabalai tinko, visur kabojo laidai. Veikiausiai su manimi sveikinosi, veikiausiai spaudžiau rankas, tačiau žvelgiant atgal atrodo, kad visi formalumai vyko mirtinoje tyloje.

Netrukus visai sutemo. Policijos automobiliu mane vežė į mokyklą, kurioje buvo užsibarikadavęs, o vėliau nusišovė Michaelas Ryanas.

Labai lėtai šliaužiant tuštutėle gatve, automobilio šviesos apšvietė sudaužytą automobilį, kuriame aiškiai matėsi vairuotojas be gyvybės ženklų. Vėl išlipau iš mašinos jo apžiūrėti. Prožektoriumi paeiliui apšviečiau pėdas, viršutinę kūno dalį ir galvą. Na, dėl mirties priežasties jokių abejonių nekilo – veide žiojėjo šautinė žaizda.

Sustojome prie kito automobilio, tada dar prie kelių. Visi žuvusieji buvo vienaip ar kitaip nušauti: vieni vienu šūviu, kiti tiesiog suvarpyti kulka.

Greta neatsitraukdami stovėjo tralai, laukdami, kol policija baigs pildyti dokumentus ir iškels kūnus, o jie galės nutempti sudaužytas mašinas. Pasisukau į pareigūną, sėdintį prie vairo. Mano balsas perskrodė tylą it dūžtantis stiklas:

– Daugiau kūnų įvykio vietoje man apžiūrinėti nėra prasmės. Nėra jokios abejonės, kaip jie žuvo, – viską aprašysiu skrosdamas.

– Dar reikia apžiūrėti Ryaną, – atsakė šis. Linktelėjau.

Johno O'Gaunto mokykloje policijos pareigūnų buvo kur kas daugiau.

Vos įėjus man nupasakojo padėtį:

– Jis mums sakė turintis bombą. Ryano dar neapieškojome, nes bijome, kad jį pajudinus ši nesprogtų; bet reikia, kad dabar žudiką apžiūrėtumėte jūs ir patvirtintumėte jo mirties faktą, na, jei mums apieškant jis išlėktų į orą. Gerai?

– Gerai.

– Patarčiau jo nejudinti, sere.

– Gerai.

– Ar reikia šarvuotos liemenės?

Atsisakiau. Liemenė skirta kulkoms sulaikyti, o prie pat bombos menkai tepadės. Be to, Ryano judinti nė neketinau.

Užlipome laiptais į viršų. Ach, tas guminis mokyklos kvapas! Atidaręs klasės duris, išvydau suolus: dalis buvo išstumdyta, bet dauguma taip ir tebestovėjo lygiomis eilėmis. Sienos nukabinėtos paveikslais ir schemomis. Būtų klasė kaip klasė, jei priekyje prie lentos sėdomis nesmurksotų kūnas į sieną atremta nugara.

Žudikas vilkėjo žalią striukę – sakytum, grižo iš medžioklės, jei ne šautinė žaizda galvoje. Dešinė ranka gulėjo ant kelių, Joje buvo *Beretta* pistoletas.

Palinkęs prie jo girdėjau patyliukais išeinančius policininkus. Išgirdau už nugaros uždaromas duris. Iš už jų per raciją išgirdau pranešimą: „Pradedam.“

Klasėje likau vienas su didžiausią Jungtinėje Karalystėje masinę žmogžudystę įvykdžiusiu žudiku, galimai turėjusiu bombą. Rinktis tokią profesiją mane paskatino teismo medicinos korifėjaus profesoriaus Keitho Simpsono knygos. Tik nepamenu, kad jis būtų aprašęs ką nors panašaus.

Kiekviena kūno ląstele jaučiau, kas dedasi aplink mane: girdėjau tylus garsus už durų, o nuo lauko žibintų šviesos ant lubų kryžiausiai tamsūs šešėliai. Mačiau siaurą savo prožektoriaus spindulį, užuodžiau klasėje tvyrantį kreidos ir prakaito kvapą, keistai sumišusį dar ir su kraujo kvapu. Perėjau patalpą, neatitraukdamas akių nuo kampe sėdinčio kūno. Priėjęs priklaupiau, norėdamas apžiūrėti. Tądien tokią daugybę žmonių pražudęs ginklas buvo nukreiptas tiesiai į mane.

Michaelas Ryanas nusišovė į dešinį smilkinį. Kulka perskrodė galvą ir išskrido per kitą smilkinį. Ją jau išeidamas išvydau įstrigusią klasės lentoje.

Išėjęs informavau pareigūnus, kad jokių paslėptų laidų nėra, o mirties priežastis – tipiška savižudžio šautinė žaizda dešiniame smilkinyje.

Išvažiavęs į magistralę ir pradžiugęs, kad ištrūkau iš tos mirtimi alsuojančios vietos, spustelėjau greičio pedalą. Deja, Hangerfordo tyła tarsi prasiskverbė į automobilį ir dabar važiovo drauge su manimi it didžiulis nekviestas bendrakeleivis. Ūmai man prieš akis visu baisumu iškilo košmariški tos dienos vaizdai. Apėmė siaubas dėl to, kas ten įvyko. Sustojau avarinėje juostoje ir be amo likau sėdėti tamsioje mašinoje, pro šalį skriejant kitų automobilių šviesoms.

Atsipeikėjau tik išgirdęs beldimą į lango stiklą – išvydau paskui mane sustojusį policijos automobilį.

– Atsiprašau, sere. Jums viskas gerai?

Paaiškinau, kas aš toks ir kur buvau. Pareigūnas linktelėjo, gręždamas mane žvilgsniu ir galvodamas, patikėti manimi ar ne.

– Turiu minutėlę atsikvėpti ir važiuosiu toliau, – tariau.

Policijos pareigūnai žino, ką reiškia iš darbo važiuoti namo. Jis vėl linktelėjo ir grįžo į savo automobilį – aišku, bus patikrinęs ir mano pasakojimą. Po kelių minučių susivokiau, kad Hangerfordas liko man už nugaros, o priekyje laukė namai. Mirktelėjau šviesomis ir atsisveikindamas pamojavau policininkui, o tada vėl įsiliejau į judrų mašinų srautą. Policijos automobilis pajudėjo iš paskos, paslaugiai mane kiek palydėjo, paskui atsitolino ir išsuko iš magistralės. Toliau kelionę tęsiau vienas.

Grįžus vaikai jau gulėjo lovose, o Jenė svetainėje žiūrėjo televizorių.

– Žinau, kur buvai, – tarė. – Ar buvo labai baisu?

O taip, bet jos akivaizdoje tik truktelėjau pečiais ir atsisukau nugara, kad žmona nematytų mano veido. Panūdau išjungti televizorių su visais jo Hangerfordo įvykius karštai ir skubiai aptarinėjančiais reporteriais – manęs tai jau nebejaudino. Ten buvo beatodairiškai nužudyti savo kasdienius reikalus tvarkę vyrai ir moterys. Tie reikalai jiems irgi atrodė svarbūs ir neatidėliotini, kol jų staiga nenutraukė. Dabar jiems jau niekas nesvarbu ir skubėti nereikia.

Iki išnaktų sėdėjau prie telefono, organizuodamas daugybę rytoj laukiančių skrodimų. Norėjau padėti policijai atkurti kiekvienos mirties aplinkybes bei, pridėjus dar ir liudininkų parodymus, atsekti visus Ryano žingsnius. Atkurti įvykių seką yra svarbu: tai daug ką reiškia ir tiems, ką įvykiai palietė tiesiogiai, ir plačiajam pasauliui. Kaip žmonės jaučiame poreikį sužinoti ir dėl ko ištiko viena ar kita mirtis, ir apie mirtį apskritai.

Kitą rytą atlikau kelias įprastas autopsijas: Vestminsterio morge skrodžiau mirusius girtuoklius, narkomanus ir ištiktuosius infarkto. Kolegoms vis klausinėjant manęs Hangerfordo žudynių detalių, to miesto policija į Redingo karališkąją Berkšyro ligoninę gabeno paskutinius kūnus. Atvykus apie 14 val. mane sutiko darbuotojai. Susipažinome kaip ir įprasta mūsų darbe – prie puodelio arbatos. Užplikyta arbata yra tiesiog būtinas lavoninės atributas, kurios išgerti prieš skrodimą yra ir teisė, ir pareiga.

Staiga atsilapojo durys ir įsiveržė Pamė Derby. Patalpoje kilo sujudimas. Pamė buvo mūsų mažutė, bet labai svarbi sekretorė.

– Taaip! – tarė.

Ji visada elgdavosi kaip viršininkė, o dabar ypač. Du nepatenkinti lavoninės padėjėjai iš paskos tįsė jos kompiuterį.

– Kur elektros lizdas?

Tai buvo ne klausimas, o reikalavimas. 1987 m. asmeniniai kompiuteriai tik atsirado ir buvo didžiuliai gremėzdai. Mūsiškiai turbūt buvo išsiritę iš dinozaurų kiaušinių, nes jiems atsivežti iš Gajaus ligoninės Pamei prireikė furgono.

Ji pamatė, kad aš, jau prisijuosęs savo žaliąją prijuostę ir apsiavęs baltus guminius batus, pradėjau išorinę apžiūrą ir reguliuoju rentgeno aparatą. Buvau pasiruošęs darbui.

– Ei, ei, nepradėkite, kol neįsijungė kompiuteris – tam prireiks bent dešimties minučių ir aš jūsų neprisivysiu. Padarykite man arbatos! – nurodė. Iainas Westas aiškiai klydo, manydamas, kad tai jis vadovauja skyriui.

Kol krovėsi kompiuteris ir kaito elektrinis virdulys, Pamė prisėdo prie klaviatūros.

– Nesąmonė kuistis prie viso šito. Juos nušovė – kas to nemato? – burbtelėjo. Pamė puikiai žinojo, kad gyvenime žmonės dažniausiai žudo pagauti emocijų ir to iš anksto neplanuoja. Todėl ji, kaip ir kiti darbuotojai, atsipalaidavimui mėgdavo skaityti gerai sukurptas detektyvines istorijas, kuriose žudikas palieka aiškias užuominas, o pasakojimo pabaigoje visos mozaikos dalys susidėlioja į savo vietas. Kaip tai skiriasi nuo tikrų tyrimų, kuriuose tiesa būna toli gražu ne vienareikšmė, o prieštarungus faktus galima aiškinti ir vienaip, ir kitaip!

Kas tiesa, tai ne melas – nieko naujo šiandien neatrasime; tačiau visi nužudytieji buvo kieno nors broliai ar seserys, tėvai, vaikai, mylimieji. Kiekvienas jų savo šeimai ir draugams buvo ypatingas, o man tapo atskira dėliojamos mozaikos dalimi. Per visą patalpą iki pat sienos stovėjo 6 stalai, ant kiekvieno gulėjo po kūną, o tušti tarp jų stovintys stalai buvo skirti į maišelius dėlioti ir mūsų radiniams aprašinėti.

Pirmasis gulėjo Michaelo Ryano kūnas. Sielvartaujantys giminaičiai veikiausiai nebūtų norėję, kad jis su savo aukomis atsidurtų bendroje lavoninėje, juolab vienoje operacinėje. Visi troško, kad jis kuo greičiau dingtų iš akių. Spauda vis dar piktdžiugiškai spekulavo, kad jį „supakavęs“ SAS¹, nors policija po mano vakarykštės apžiūros padarė pranešimą spaudai, kad jis nusižudė. Dabar dar ir mes turėjome pranešti, kad skrodimas patvirtino jį nusižudžius.

Skrodimas, dar vadinamas autopsija, atliekamas dviem atvejais. Vienas yra žmogui mirus sava mirtimi, pvz., ligoninėje, – asmens medicininei diagnozei patvirtinti ir galimai taikyto gydymo poveikiui įvertinti. Mirusiojo artimiausių giminaičių paprašoma duoti sutikimą atlikti skrodimą – jie turi visišką teisę ir atsisakyti. Laimei, daug kas sutinka. Toks jų sprendimas gali padėti kitiems pacientams, nes medikams suteikia puikią galimybę mokytis ir tobulėti. Mano galva, leisti skrosti yra labai kilnus poelgis.

Kitas atvejis, kai mirties priežastis yra nežinoma arba žmogus galimai mirė nesava mirtimi. Tada tai turi ištirti kriminalistai. Jei tik kyla įtarimų, kad žmogus mirė nesava mirtimi, buvo nužudytas ar mirties priežastys neaiškios, atliekamas ne įprastinis, o teismo medicinos skrodimas: lavonas atidžiai ir nuodugniai apžiūrimas tiek iš išorės, tiek iš vidaus. Po apžiūros patologas visas detales surašo skrodimo protokole.

Šis turi formaliai patvirtinti mirusiojo tapatybę, o jau vien tai yra labai ilgas ir sudėtingas procesas, kurio kartais taip ir nepavyksta pabaigti iki galo. Protokole paaiškinama ir priežastis, kodėl koroneris² ar policija prašė atlikti autopsiją; surašomi jo metu dalyvavę asmenys; pateikiamos vėliau atliktų laboratorinių tyrimų detalės.

Daugiausia vietos protokole užima tikslus aprašymas, ką aptiko patologas: paprastai savo radinius pakomentuojame, o pabaigoje nurodome mirties priežastį. Jei nenustatome, nuo ko

asmuo mirė, taip ir pasakome, nors paprastai prieš tai išdėstome savo prielaidas.

Nors ruošdamiesi šiam darbui metų metus makroskopiškai ir mikroskopiškai apžiūrinėjame įvairiausių ligų paveiktus organus, neretai svarbiausia būna prieš skrodimą paprasčiausiai atidžiai apžiūrėti kūną. Nuodugniai išoriškai apžiūredami išmatuojame ir aprašome visų nubrozdinimų ir mėlynių formą, dydį bei vietą, kaip ir visas šautines bei durtines žaizdas. Palyginus su medicinine vidaus organų analize, tai atrodo paprasta, tačiau atkuriant žmogžudystės aplinkybes dažnai tampa svarbiausia dalimi. Lengviausia numoti ranka, išorinę kūno apžiūrą atlikti formaliai ir pulti skrosti, tik kad paskui kremavus kūną netektų gailėtis paskubėjus.

Michaelas Ryanas buvo masinę žmogžudystę įvykdęs žudikas. Jis nušovė 16 žmonių, o dar antra tiek sužeidė. Iki tol man daugiausia tekdavo skrosti avarijų, nusikaltimų ar nelaimių aukas. Su nusikaltėliais praktiškai nesusidurdavau, o tokio, kuris būtų išžudęs ir sužeidęs tiek žmonių, apskritai dar nebuvo matęs. Ar sugebėsiu Ryaną skrosti taip pat pagarbiai, kaip ir jo aukas? Ar turėčiau taip daryti?

Turiu, žinau. Skrodimo operacinėje jausmams ne vieta. Manau, kad svarbiausias mano išmoktas įgūdis yra nejausti moralinio pasidarygėjimo, kai kiti mano, jog jis ne tik pateisinamas, bet ir privalomas. Tad kad ir ką jaučiau tam jaunuoliui ir jo veiksams, tuos jausmus išmečiau iš galvos ir iš širdies. Supratau, kad jį deramai apžiūrėti yra taip pat svarbu, kaip ir kitus, – jei ne svarbiau. Tik kruopščiai apžiūrėjęs kūną ir padaręs deramas išvadas galėsiu suteikti koroneriui reikiamos informacijos, kad per apklausą šis galėtų drąsiai pateikti teisingą verdiktą. Supratau, jog jam labai prireiks mano įrodymų, kad ateityje nekiltų abejonių ir nesirastų visokių sąmokslų teorijų.

Buvo sunku įsivaizduoti, kad tas čiuplūtis vaikinukas, kuris štai guli nuogas ant skrodimo stalo, ką tik išžudė krūvą žmonių. Visi buvusieji operacinėje – policijos pareigūnai, lavoninės darbuotojai, net ir Pamė – žvelgė į jį nieko nesuprantančiomis akimis. Jis atrodė toks pat pažeidžiamas, kaip ir bet kuri nusikaltimo auka, – kaip bet kuri jo paties auka.

Tada ėmiausi darbo: reikėjo nuodugniai jį apžiūrėti, ypač šautines žaizdas galvoje, kur pateko ir išėjo kulka. Paskui prapjauti kūną vidinei apžiūrai ir paimti mėginius toksikologiniams tyrimams. Galiausiai nustatyti smegenis perskrodusios kulkos trajektoriją.

Man pradėjus dirbti, aplink stojo mirtina tyla. Jokių skambučių, plepėjimo, šiurenimo, arbatos puodelių tarškėjimo ar virdulių šnypštimo. Visiška tyla. Regis, net patalpos temperatūra gerokai nukrito. Man baigus, jį kaipmat išvežė. Niekas nenorėjo būti šalia to keisto jaunuolio, tykiausiai gyvenusio su motina, kurio galva buvo pramušta ginklais ir vienas Dievas težino kokiomis mintimis.

Dabar ėmiausi Ryano aukų ir supratau, kad laukia ilga, sunki, įtempta darbo diena. Tarp skrodimų sutrinksdavo varstomos šaldytuvų durys. Be to trinksėjimo ir mano diktavimo Pamei, daugiau nesigirdėjo nė garso. Man padėjo patologė praktikantė Jeanettė MacFarlane.

Pamė tai, ką diktavau, įvedinėjo į kompiuterį, o man iš paskos nuo vieno stalo prie kito sekiojo visa armija fotografų ir policijos pareigūnų – vyriausieji kažką užsirašinėjo, kiti imdavo iš manęs mėginius. Už manęs triūsė lavoninės darbuotojai: prausė ir siuvo kūnus – ruošė juos giminių akims.

Mirties priežastys buvo aiškios kaip dieną – visi žuvo nušauti. Nė vienas nemirė nuo infarkto, išvydęs ginklais besišvaistantį Ryaną. Vis dėlto toks jau tas mano darbas – turiu ieškoti ir ligų, dėl kurių galėjo ištikti mirtis ar kurios galėjo ją paspartinti. Dabar turėjau atidžiai apžiūrėti kiekvieną žaizdą, ją aprašyti, išanalizuoti, atsekti kulkos ar kulną trajektorijas. Apėjau kiekvieną kūną, rodydamas fotografui, ką fotografuoti, matuodamas žaizdas, fiksuodamas patologijas, berdamas Pamei savo litaniją. Pamažu išryškėjo Ryano beprotiško siautėjimo dienos vaizdas.

Nužudytieji vienu šūviu daugiausia buvo nušauti iš toli. Prisiartinęs prie aukos, Michaelas Ryanas imdavo pyškinti negailėdamas.

Kai valgykloje dirbusi jo motina iš draugės išgirdo, kas vyksta, grįžo namo atvesti jį į protą. Draugė pavėžėjo ją iki pietinės miesto dalies, iš kur moteris keliu nuskubėjo namo pro sužeistus ir nužudytus žmones ir drąsiai stojo prieš sūnų.

– Michaelai, liaukis! – sušuko.

Anas ją išvydęs pašovė iš pusiau automatinio šautuvo į koją, tad moteris griuvo kniūbsčia. Mano supratimu, tuo tenorėjo ją tik sužeisti. Paskui priėjo, sustojo virš jos ir nušovė dviem šūviais į nugarą.

Aplink dvi pastarąsias žaizdas matėsi suodžių ir nudeginimo pėdsakų – tai rodo, kad šauta iš arti, iš kokių 6 colių³ atstumo. Veikiausiai žudydamas neįstengė žvelgti į veidą. Iki pareinant motinai Ryanas tešėlo savo namų kaimynystėje, tad spėjau, kad tik ją nužudęs patraukė plačiau siautėti į miestą. Manau, kad pajuto savo neįprastos galios skonį, galios, kurią ginklai jam suteikė prieš beginklius žmones.

Savo keistą darbą tęsiau dar kelias dienas, palengva eidamas nuo vieno kūno prie kito. Žiaurios tų aukų žūtys netikėtai nutraukė jų ramų ir veikusiai jokių ypatingų įvykių nepurtomą gyvenimą. Visi lavoninėje dirbę žmonės buvo nepaprastai sukrėsti, tačiau negalėjome sau leisti pasiduoti siaubui ar net širdgėlai. Patologo darbe šokui vietos nėra – privalome šaltai ir neutraliai ieškoti tiesos. Tarnaudami visuomenei, kartais turime užgniaužti žmogiškus savo pačių jausmus. Veikiausiai tie užgniaužti jausmai ir prasiveržė po 30 metų skrendant virš Hangerfordo.

Man prireikė daug laiko pripažinti, kaip giliai sukrėtė tos žudynės. Dirbdamas neleisdavau sau prisipažinti, kad mane kas nors sukrėtė ar nuliūdino. Lygiavausi į savo kolegas alfa patinus (ar tokius vaizdavusius), kurie sau neleisdavo to ne tik parodyti, bet net ir apie tai pagalvoti. Ne, norint dirbti tokį darbą, reikia atminti teismo medicinos patologo profesoriaus Keitho Simpsono profesionalumą, dar žalioje jaunystėje įkvėpusį mane rinktis šį darbą. Ar jis bent žodeliu užsiminė apie šoką ar siaubą? Ne.

Grįžęs iš atostogų Iainas nepuolė manęs klausinėti apie Hangerfordą, nieko nepatarinėjo ir net neužsiminė apie tuos įvykius. Aišku, siuto ant manęs, kad per jo atostogas tokia garsi byla atiteko man, nors man ir priklausė jį pavaduoti. Ar galėjau Iainą susirasti ir atšaukti iš atostogų? Gal, o dėl tokio reikalo jis tikrai būtų grįžęs. Abu žinojome, kad tokią garsią bylą derėjo tirti jam: jis skrodė daugybę Airijos respublikonų armijos susprogdintų ir nušautų žmonių, tad balistika buvo jo „arkliukas“.

Jis širdo ir elgėsi su manimi labai šaltai. Netrukus iš kolegų išgirdau Iainą sakant, kad kvailiausia yra tai, jog Ryanas sumąstė pasiautėti per jo, Iaino, atostogas. Nuo savęs dar pridūrė: kvaila jau vien tai, o pats sau Iainas veikiausiai laikė Ryaną idiotu, kam šis dar ir nusišovė, neleisdamas garsiajam dr. Westui įspūdingai pasireikšti teisme.

Hangerfordas ilgam sugadino mudviejų santykius, bet, be jokios abejonės, darbas su ta byla labai sustiprino mano pozicijas tiek Gajaus ligoninėje, tiek, turbūt, visoje šalyje. Daugiau nebebuvau Iaino Jonelis kvailėlis ir aklas pasekėjas, o pats tapau garsiu teismo medicinos patologu.

1 *Special Air Service* – ypatingasis desantinis Anglijos specialiųjų tarnybų būrys. (*Čia ir toliau* – vertėjos pastabos.)

2 Angl. *coroner* – JK, JAV ir kai kuriose kitose šalyse specialus teismo pareigūnas, tiriantis staiga mirusių asmenų mirties priežastis, kai įtariama, kad mirtis smurtinė. Koroneris atlieka tyrimą, kai yra pagrindo įtarti, kad asmuo mirė smurtine, nenatūralia arba netikėta mirtimi, kurios priežastis nežinoma, arba mirė kalėjime ar tam tikrose kitose institucijose.

3 Apie 15 cm.